Prevent Child Abuse Indiana
A Division of The Villages
A Chartered State Chapter of Prevent Child Abuse America

INDIANA Kids First CARE PREVENTING CHILD ABUSE

မ့ၢ်မတၤ ကွၢ်နဖိလဲၣ်.

ပှၤကအိၣ်ဝဲဒၣ်လၢအကတိၤမၤစၢၤနၤဒီး တၢ်ကွၢ်ထွဲပဖိအဂီၢ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကွၢ်ထွဲတဖၣ်ဝဲန့ၣ် ကအိၣ်ဒီးတၢ်မၢ်လၢ် ကွၢ်စိလၢတမ့ၢ်တၢ်အနီၢ်ကိၣ်လၢပှၤဖိသၣ်အဂီၢ် မ့တမ့ၢ် တထီၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလိ ဒီး တၢ်လဲၤခီဖျိတအိၣ်လၢ ကကွၢ်ထွဲဖိသၣ် တဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တဘၣ်ဆိကမိၣ်လၢ ပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲတဖၣ် သ့ၣ်ညါ နတၢ်မၢ်လၢ်ကွၢ်စိတဖၣ်တဂ့ၤ, တၢ်အံၤမ့ၢ်ဝဲ နမျၢဒါ လၢကတဲပှ်ၤအဝဲသ့ၣ် ဆံ့ဆံ့ပျိပျိန့ၣ်လိၤ.

တၢ်လၢ ပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲတဖၣ် ကဘၣ်သ့ၣ်ညါ

တၢ်ကျဲၤဘၣ်အီၤဖဲအဟီၣ်ဖၢမုၢ်

- ဒုးနဲၣ် ပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲ လၢကဘၣ်မၤမၢ်ထိၣ်နဖိဆံးအသး ဒ်လဲၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- မၢဟ်လီၤနဖိဆံးဖဲတၢ်ပျုၤဖျဲးအလီၢ် ဒီးမၢအကီးတဲဘၣ်နၤတဘျီဃီဖဲနဖိဆံးဟီၣ်တပတၢ်အခါ.
- တၢၣ်ပီၣ်သကိး တၢ်လၢပှၤဖိသၣ်အဲၣ်မၤဝဲ ဒီး

မံဘၣ်ဝဲပျုၤပျုၤဖျဲးဖျဲး

- ထီဘိနု့ၣ်နဖိဆံးကၤြးမံထဲတဂၤဓိၤ ဒီးတဘၣ်မံဒီးပှၤနီၢ်ဒိၣ် မ့တမ့ၢ် ဖိသၣ် အဂၤတဂၤဂၤနီတဘျီဘၣ်.
- ထီဘိဖိသၣ်ကၤြးမံလၢအိထိလၢ် လၢလီၢ်မံခး/စၢ့်/Pack 'n Play ဒီး တဘၣ်မံနီတဘျီဒီး လီၢ်မံကပၢ်, ယၣ်လၤ်, မ့တမ့ၢ် ခိၣ်သခၢၣ်တဖၣ်ဘၣ်.

တၢ်ပျုၤဖျဲးလၢထံဓိၤနိဓိၤ

ထီဘိန့ၣ်ကွၢ်ထွဲဃာ်နဖိဖဲအအိၣ်ဖဲတၢ်လၢ်ထံခွးပျုၤ, တၢ်ပီၢ်ထံအလီၢ်, ထံကျိပျုၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ပျုၤတၢ်လီၢ်တမံၤမံၤလၢအအိၣ်ပှဲၤဒီးထံ, ဃၢ်ဒီးတၢ်ဟးလီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆီတလဲဖိသၣ်အခံပး/တၢ်ထီၣ်တၢ်ဟးလီၢ်

- ပှၤဖိသၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီး တၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးလၢတၢ်ထီၣ်တၢ်ဟးလီၢ်, တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအညီနှၢ် ဒီး တၢ်မၢ်လၢ်ကွၢ်စိအီၤန့ၣ်လီၤ.
- ဟ်ဃာ် ဖိသၣ်တၢ်ပးခံ ဒီး တၢ်ကျုတၢ်သိးအကဆဲ့ကဆို့တဖၣ်အိၣ် လၢကဆီတလဲအသး ဖဲအလိၣ်ဘၣ်ဝဲအခါန့ၣ်လီၤ.

အီၣ်တၢ်

- တၢၣ်ပီၣ်သကိး တၢ်ဟ့ၣ်ဒုးအီၣ်တၢ် တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ, ပၣ်ဃုာ်ဒီး အဝဲသ့ၣ်ညီနှၢ်အီၣ်တၢ်ထဲလဲၣ် နူၣ်တက့ၢ်.
- တၢ်အီၣ်တၢ်လီၤလျုလီၤဆံၣ်နူၣ်အတွးတအိၣ်ဘၣ် ဒီး တၢ်မၢ်လၢ်ကွၢ်စိအီၤန့ၣ်လီၤ. မၤလီၤတံၢ်လၢ တၢ်ပီးတၢ်လီအကဆဲ့ကဆို့တဖၣ် အိၣ်လၢတၢ်မၤန့ၢ်အီၤသ့န့ၣ်တက့ၢ်.

တၢ်သိၣ်သီအီၤ

- တဘၣ်ဒဲ, ကိးဃါ, ကွံာ်အီၤလၢတၢ်မံၤမံၤ, တရုၤ မ့တမ့ၢ် တိၢ်နဖိလ့ၤတက့ၤတဂ့ၤ.
- သိၣ်လိ ပှၤဖိသၣ်ဒီး တၢ်ဟ်သူၣ်ဟ်သး လၢတၢ်တျုၢ်လိာ်အီၤသ့န့ၣ်တက့ၢ်.

နမၤတၢ်မနုၤသ့လဲၣ်.

ဖဲဟးထီၣ်ဖဲဟံၣ်ပျုၤအခါ

- ဟ်တ့ၢ်ဃာ်နလီတဲစိနိၣ်ဂံၢ် ဒီးဂ့ၢ်ဂီၢ်အျုနိၣ်ဂံၢ်အဂၤတဖၣ် ဒီး ပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲ.
- ဒုးသ့ၣ်ညါပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲ လၢတၢ်အံၤအတွးတအိၣ်လၢကကိးနၤလၢတၢ်မၤစၢၤအဂီၢ်ဘၣ်နူၣ်တက့ၢ်. သမံသမိးကွၢ်ဒီးပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲတဖၣ် ဖဲနတအိၣ်အခါန့ၣ်တက့ၢ်.

ဖဲနက့ၤတုၤဆူဟံၣ်အခါ

- သံကွၢ်ပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲ လၢအဝဲသ့ၣ် မၤမနုၤလဲၣ်အဂ့ၢ် ဖဲနတအိၣ်ဟံၣ် အခါ.
- ဖဲပှၤဟ့ၣ်တၢ်ကွၢ်ထွဲဟးထီၣ်ဝံၤအလိၢ်ခံ, သံကွၢ်ဖိသၣ်လၢမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ် ဘၣ်သး အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဓါန့ၣ်တက့ၢ်.
- သမံသမိးကွၢ် ပှၤဖိသၣ် အတၢ်ဟ်သူၣ်ဟ်သး ဖဲအဟဲက့ၤဆူဟံၣ်အခါ တက့ၢ်. မ့ၢ်ပှၤဖိသၣ်ဖျါလၢ အပှဲၤဒီးတၢ်မၢ်တၢ်ချၣ် ဒီး သးဖှံဓါ.
- နမ့ၢ်တဃာ်လၢတၢ်လဲၤကမၣ်သးဒီးနဖိတမံၤမံၤ မ့တမ့ၢ် အဝဲသ့ၣ် တျုၢ်ဘၣ် တၢ်မၤဆါတမံၤမံၤလံန့ၣ်, မၤစၢၤအီၤတဘျီဃီ.

မၤလိ အါထီၣ်

ကွၢ် လံာ်ရၤလီၤဒီတဘ့ၣ် ခီဖျိ စဲကဲ(န) လၢလာ်န့ၣ်တက့ၢ်.

သိၣ်လိနဲၣ်လိနဖိ

- ပှၤခိၣ်ဃၢၤအမံၤ လၢတၢ်နာ်နှၢ်အီၤအမံၤ လၢကကိးဝဲ မ့တမ့ၢ် လဲၤဆူ အအိၣ် ဖဲအဝဲသ့ၣ် မ့ၢ်တျုၢ်ဘၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အိၣ်လၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ် အပျုၤ နူၣ်လီၤ.
- ကဘၣ်ကိး "911" ဖဲဂ့ၢ်ဂီၢ်အျုတၢ်မၤသးကတိၢ်ဒ်လဲၣ်အဂ့ၢ်.
- တဘၣ်နီတမံၤလၢအကကတိၤသကိးတၢ်ဒီးနၤဘၣ်ဃး အတၢ်ကီတၢ်ခဲ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် အိၣ်ဒီး ပှၤဟ့ၣ် တၢ်ကွၢ်ထွဲအဂ့ၢ်လီၤ.